

Analiza

Rajka Bunjevac,
predsjednica
Hrvatske komore
arhitekata

Omogućiti zahvate u prostoru bez plana i ne pitajući građane krajnje je opasno

Lijep je zanos i zajedništvo, ponos i nada kakve dijelimo ovih dana poistovječeni s našom nogometnom reprezentacijom. Naša domovina je zemlja površine 56.600 km² u kojoj živi nešto malo manje od četiri milijuna građana. Građana koji imaju pravo navijati za svoju nogometnu reprezentaciju, ali imaju i ustavno pravo odlučivati o tome što se planira s našim nacionalnim prostorom, naših 56.600 km², čiju smo neovisnost skupo platili.

Prostorni planovi i zakon koji uređuje ovu materiju propisuju način na koji se planira naš prostor, što i kako se smije i ne smije u njemu (g)raditi. Prostorne planove različitih razina donosi se na općinskim, gradskim, županijskim vijećima i skupštinama, odnosno na Saboru RH, čemu prethodi javna rasprava. I time je zadovoljena minimalna demokratska procedura za usvajanje dokumenata prostornoga uređenja. I nije nepoznanica da su prostorni planovi u našoj zemlji nekada rezultat dogovora pojedinih interesnih skupina i politike, što unatoč javnoj raspravi i participaciji građana na kraju izvrši političkim odlukama. Takva praksa svakako demotivira građane na sudjelovanje u javnoj raspravi. Posljedica takve prakse je devastacija našeg prostora i "ožiljci" koje prepoznamo i na koje javnost, odnosno mediji sve češće s pravom reagiraju.

U tijeku je procedura pripreme za zakonske izmjene u području prostornog uređenja, s puno neobičnih okolnosti i još neobičnijim rješenjima. Nakon dvije godine "kuhanja" tih izmjena bez ikakvog sudjelovanja relevantne urbanističke struke pripremljen je prijedlog izmjena zakona te je upravo završeno javno savjetovanje, koje je obavljeno u skraćenom roku od 15 umjesto 30 dana. Zakon je stavljen u savjetovanje krajem godine, a najavljen je kao zakon kojim se, između ostalog, omogućuje povlačenje sredstava u sklopu Nacionalnog plana oporavka i otpornosti te se tako opravdava donošenje zakona po hitnom postupku, bez tri čitanja u Saboru.

Na zakon je u javnom savjetovanju došlo čak 490 primjedbi, što je neuobičajeno velik

broj. Radi se o primjedbama suštinske naravi, danima od stručne javnosti, arhitekata i urbanista. Nakon završetka javne rasprave sve su nacionalne strukovne organizacije (njih pet) uputile zajedničko otvoreno pismo predsjedniku Vlade RH u kojemu su upozorile na trajno štetna rješenja za naš nacionalni prostor u slučaju prihvaćanja predloženih rješenja. Posebno se naglašava kako novi zakon omogućava potpuno urušavanje sustava prostornog uređenja što bi imalo tragične posljedice za hrvatski prostor, resurs kojim se toliko ponosimo i koji volimo isticati.

Devastacija hrvatskog prostora je, nažalost, proces koji traje, a kojemu je snažan poticaj dao sada važeći Zakon o prostornom uređenju iz 2013. godine. Još kada je usvajanje, na taj zakon struka je dala veliki broj primjedbi i upozorila da je loše rješenje, koje se tijekom godina pokazalo neprovedivim. I takva loša i neprovediva rješenja sada postaju još pogubnija s dodatnim "devastirajućim" potencijalom.

Što predlaže struka? Želimo uspostavljanje suvremenog sustava prostornog uređenja primjerenog 21. stoljeću. Svoje smo prijedloge kontinuirano upućivali Ministarstvu prostornoga uređenja, graditeljstva i državne imovine. Prije godinu i pol izradili smo i poseban dokument (Teze za izmjenu zakonodavnog okvira iz područja prostornog uređenja i gradnje) na koji je nadležno ministarstvo ostalo nijemo.

Prijedlog zakona o izmjenama i dopunama zakona u prostornom uređenju, koji se našao u javnom savjetovanju, upravo je rezultat jednog takvog, "tvrdog" stava prema arhitektonskoj i urbanističkoj struci. Držan je u tajnosti gotovo dvije godine i pušten u javnu raspravu u trajanju od samo 15 dana krajem godine

što je jasan pokazatelj da zakonodavac nema namjeru komunicirati na stručnoj razini, već dovodeći donošenje zakona do kraja godine, progurati izmjene koje su samo njima potrebne, opravdavajući to vremenskim okvirom.

Ovim se zakonom indirektno mijenjaju odredbe Ustava RH kojima je zajamčeno pravo na lokalnu i regionalnu samoupravu, što znači da građani sami, putem svojih demokratski izabranih predstavnika u predstavničkim tijelima, odlučuju o prostoru u kojem žive i rade. Konceptija donošenja državnog plana od Vlade, a ne Sabora RH kao predstavničkog tijela svih građana, onemogućuje raspravu i odlučivanje na demokratskoj osnovi.

S druge strane, direktnom provedbom zakona omogućuje se provedba određenih zahvata u prostoru poput solarnih elektrana i zgrada za palijativnu skrb izvan građevinskih područja, pa i ako nisu planirani prostornim planovima. Ako znademo da Hrvatska već važećim prostornim planovima ima planirano građevinskih područja za deset milijuna stanovnika, zašto se dodatnim odredbama omogućava zahvate u prostoru bilo gdje? Ovakav direktan utjecaj države, na odluke što će se dogoditi u prostoru lokalne zajednice, promovirajući interes samo nekih investitora, vraća nas u neka vremena koja smo mislili da su odavno završena.

Svjesni smo da je pritisak na državu ogroman. Da su pojedini investitori, u očekivanju ovog i ovakvog zakona, jeftino pokupovali nekretnine izvan građevinskih područja. Samo se čeka da se pod krinkom nacionalne potrebe za razvojem i povlačenjem sredstava NPO-O-a ovaj zakon donese.

Nitko ne spori da je energetska neovisnost Hrvatske, pa i briga o starima i nemoćnima, važan nacionalni interes. Ali omogućiti zahvate u prostoru bilo gdje, bez plana i bez pitanja građana koji bi trebali odlučiti što žele u svom susjedstvu, smatramo da je krajnje opasno i potpuno nedemokratski. O devastirajućem utjecaju na okoliš i jedinstveni krajobraz kojim se toliko ponosimo da ne govorimo.

Na izmjene Zakona o prostornom uređenju u javnom savjetovanju došlo je čak 490 primjedbi, što je neuobičajeno velik broj